

Kungliga tekniska högskolans svar på remissen Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden (Ds 2021:32)

Exportkontrollagstiftning är relevant för och påverkar KTH:s verksamhet. Vi är måna om att efterleva den och därigenom bidra till att stärka den allmänna säkerheten. Vi vill också att vår dialog med Inspektionen för strategiska produkter fortsätter vara konstruktiv. KTH är positiv till ambitioner för icke-spridning av massförstörelsevapen, cyberövervakning och produkter med militär slutanvändning till parter som avser att använda dessa för terror, brott mot mänskliga rättigheter, förtryck eller kränkande behandling.

KTH ser också att de civila användningsområdena av produkter med dubbla användningsområden är nödvändiga för vår fortsatta välfärd och handel. Vi anser att EU-förordningens (2021/821) undantag för spridning av annars exportkontrollerad information via patentansökningar gynnar samhället genom handel och genom det också stärker den allmänna säkerheten på lång sikt.

Tyvärr ser vi att den tolkning som gjorts för EU-förordningens grundforskningsundantag riskerar hämma forskning och utveckling inom det öppna vetenskapssamhället. Vi är medvetna om att denna remiss inte är för tolkningar av EU-förordningen, men vill ändå uttrycka en önskan om att Sverige verkar för att undantaget för grundforskning tolkas inom EU som att innefatta högre tekniska mognadsgrader eller exempelvis innefattar all forskning där resultaten blir allmänt tillgängliga. Det är oklart varför informationsspridning för vetenskap skulle vara farligare än informationsspridning för handel, och det är oklart hur framtida handel ska växa utan forskning och utveckling inom teknik.

Vad gäller promemorian noterar KTH att den till största delen innefattar nödvändiga anpassningar till EU-förordning 2021/821, samt ger regeringen manöverutrymme inom ramen för samma förordning. KTH noterar att konsekvensanalysen i kapitel 6 helt utelämnar konsekvenser för universitet och högskolor, men förhoppningen är ändå att regeringens manöverutrymme används så att spridning av vetenskapliga resultat begränsas i så liten omfattning som möjligt.

KTH noterar att 9 § i lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och tekniskt bistånd som innefattar förbud mot tekniskt bistånd om detektion och identifiering av massförstörelsevapen föreslås att upphöra att gälla. Vi ser med tillförsikt att revisionen innebär att publicering av forskningsresultat och teknisk utveckling av exempelvis utrustning för detektion av strålningskällor som kan användas för att hindra terrorbrott nu kan komma att möjliggöras. KTH stödjer revisionen.

KTH noterar att förslaget i promemorian (s 27-28) valt att utnyttja möjligheten som ges i artikel 8.4 i EU-förordning 2021/821. Den nya formuleringen under 4 d § (andra stycket) i förordningen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och tekniskt bistånd ger plikt att meddela Inspektionen för strategiska produkter när vi har anledning att misstänka att tekniskt bistånd från KTH vad gäller *olistade* produkter med dubbla användningsområden som *kan* vara avsedda för massförstörelsevapen eller militär slutanvändning. Vi vill erinra om att civil och militär industri generellt tenderar till fusion i många delar av världen inklusive EU, Kina och USA, att nya militära tillämpningar idag skapas på oförutsägbara sätt, den oerhört omfattande mängd produkter som

olistade produkter med dubbla användningsområden kan sägas utgöra samt 'kan'-villkorets överskådliga räckvidd. Dagens globala situation kan alltså förstås som en anledning till att slutanvändningen av tekniskt bistånd kring avancerad teknologi generellt förr eller senare *kan* stämma överens med villkoren i EU-förordning 2021/821, artikel 4.1. Vi vill också erinra om att tekniskt bistånd för en forskande ingenjör kan innefatta samtal som för personen i fråga upplevs som vardagliga och för yrkesutövningen nödvändigt. EU-förordningens (2021/821) definitioner i artikel 2.9 och 2.10 gör också att samtal med forskare som befinner sig i Sverige här kan innefattas.

Det är djupt beklagligt att det finns regimer och personer som använder teknik på ett människofientligt sätt. Vi är fullt införstådda med att exportkontroll är arbetsamt för ett tekniskt universitet och att vissa yttre gränser inte får eller bör korsas. Vi tycker det är viktigt att fostra en kultur kring skälig vaksamhet. Vi är villiga att upphöra med verksamheter och samarbeten där vi, via Inspektionen för strategiska produkter eller inte, får information som visar på att faktiskt planerad slutanvändning uppfyller villkoren för artikel 4.1 i EU-förordning 2021/821, även när aktuell sak, programvara eller information inte ingår i bilaga I i samma förordning.

Samtidigt tror vi att det kommer bli en överväldigande uppgift för oss att uppfylla just den föreslagna formuleringen av 4 d § (andra stycket) i förordningen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och tekniskt bistånd eftersom det inte verkar finnas något som hindrar att vi måste meddela Inspektionen för strategiska produkter och invänta deras beslut för de flesta fall av vetenskapliga publikationer, konferenspresentationer, kvalificerade samtal mellan KTH-forskare och gästforskare bosatta i tredjeland, distansundervisning för studenter bosatta i tredjeland och många andra typer av informationsöverföringar som innefattar teknisk information och är en del av KTH:s kärnverksamhet. Vi förstår också förslaget som att kunna leda till att en forskare som utan onda avsikter för ett professionellt samtal med en kollega kan riskera flerårigt fängelsestraff om forskaren också känner till att kollegan är hemmahörande i ett kärnvapenland. Motsvarande situationer kan uppstå för en lärare i en kurs med internationella studenter. I den internationella och öppna verksamhet som kännetecknar KTH framstår det som orimligt.

Som motivering till att formulera 4 d § skriver remissförfattarna på sidan 84 att det "finns risk för att produkter undgår kontroll enligt förteckningen i bilaga I, men ändå kan användas i massförstörelseprogram, varför möjligheten att utöka kontrollområdet skulle vara positivt för icke-spridningsarbetet." Uppmärksammande av andra konsekvenser eller avvägningar går inte att finna angående den föreslagna paragrafen. KTH håller med om att den risk som remissförfattarna pekar ut finns. Forskning och utveckling har också andra inneboende risker för skador och kränkningar, vilka vi hanterar dagligen. Även en sådan risk som 4 d § bygger på hanterar vi så gott det alls är möjligt. Utifrån ovanstående argumentation kan vi däremot inte dela remissförfattarnas uppfattning om att sannolikheten i nämnda risk är så betydande att den motiverar en tvingande, hindrande, resurskrävande och så invasiv bestämmelse. Risken är också att efterlevnaden av exportkontroll generellt minskas om forskare och lärare upplever sina yrkesvillkor alienerade från lagstiftares avvägningar.

Utifrån EU-förordningens (2021/821) artikel 8.3 stycke (c) kan KTH i egenskap av myndighet undantas från konsekvenserna av den föreslagna 4 d §. Vi önskar ett klagande huruvida en sådan tolkning är godtagbar om förslaget vidhålls. I vilket fall som helst kvarstår vår kritik då ett lärosäte som Chalmers tekniska högskola inte kan åtnjuta undantag som enbart gäller myndigheter. Förslaget drabbar fortfarande teknikforskning såväl som teknikforskare på ett orimligt hårt och invasivt sätt.

Om spridning av teknisk information är generellt önskad till vissa parter ser vi hellre att lagstiftare formulerar riktade sanktioner eller embargo. Efterlevnad blir då möjlig och tolkningen av innebörder underlättas betydligt.

Formuleringarna av 4 a, b, c och e § i förordningen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och tekniskt bistånd är även dessa ambitiösa, men KTH bedömer att vi har en rimlig möjlighet att efterleva paragraferna eftersom de inte har samma överskådliga räckvidd som 4 d § har.